

**IV SA/GI 574/17, Umorzenie należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego. -
Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach**

LEX nr 2454898

Wyrok

Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach

z dnia 27 lutego 2018 r.

IV SA/GI 574/17

Umorzenie należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego.

TEZA aktualna

1. Przepis art. 30 ust. 2 ustawy z 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, przy rozstrzyganiu wniosku o umorzenie należności, obliguje organ do uwzględnienia sytuacji dochodowej i rodzinnej. Ustalenia w tym zakresie powinny być dokonywane na podstawie bieżących danych odzwierciedlających aktualną dla rozpatrywania sprawy sytuację dłużnika. Ogólne przewidywania organu zarówno co do stanu zdrowia strony, jak i jego możliwości zarobkowania po upływie okresu ustalonego w orzeczeniach, nie mogą bowiem stanowić podstawy do orzekania w zakresie umorzenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wraz z odsetkami.

2. Na podstawie art. 30 ust. 2 ustawy z 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie jest dopuszczalne dokonywanie ocen na podstawie hipotez i domniemywanych zmian sytuacji materialnej i zdrowotnej dłużnika.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia NSA Tadeusz Michalik.

Sędziowie WSA: Teresa Kurcysz-Furmanik (spr.), Marzanna Sałuda.

Sentencja

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 lutego 2018 r. sprawy ze skargi B. P. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w K. z dnia (...) r. nr (...) w przedmiocie umorzenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego uchyla zaskarżoną decyzję oraz poprzedzającą ją decyzję Wójta Gminy R. z dnia (...) r. nr (...).

Uzasadnienie faktyczne

Wójt Gminy R., decyzją z dnia (...) r. nr (...) odmówił B.P. umorzenia kwoty należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że strona zwróciła się z prośbą o umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego powołując się na ciężką sytuację finansową. Jest po wypadku i otrzymuje rentę z tytułu niezdolności do pracy, opiekuje się ojcem niezdolnym do samodzielnej egzystencji. Organ wskazał, że strona jest częściowo niezdolna do pracy. Może zatem podjąć zatrudnienie odpowiednie do stanu zdrowia, a ojciec strony mógłby w czasie

nieobecności syna korzystać z pomocy w formie usług opiekuńczych. Wskazano, że umorzenia należności nie uzasadnia sytuacja dochodowa i rodzinna strony.

W odwołaniu strona wyraziła niezadowolenie z otrzymanego rozstrzygnięcia. Wskazała na problemy zdrowotne, podała, że jest pod stałą kontrolą lekarską, musi zażywać leki, a znalezienie zatrudnienia w obecnym stanie zdrowia i określonym wieku jest znacznie utrudnione bądź wręcz niemożliwe, a ponadto opiekuje się ciężko chorym ojcem. Z jego renty komornik potrąca kwotę ponad 245 zł - co stanowi prawie 100% wysokości alimentów, które były wypłacane córce z funduszu alimentacyjnego.

Decyzją z dnia (...) r., nr (...), wydaną m.in. na podstawie art. 138 § 1 pkt 1 k.p.a.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Katowicach orzekło utrzymać w mocy decyzję organu pierwszej instancji.

Kolegium wyjaśniło, że zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów organ właściwy wierzyciela może na wniosek dłużnika alimentacyjnego umorzyć jego należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego łącznie z odsetkami w całości lub w części, odroczyć termin płatności albo rozłożyć na raty, uwzględniając sytuację dochodową i rodzinną. Brzmienie powołanego art. 30 ust. 2 powołanej ustawy nie pozostawia wątpliwości, że ocena, czy w indywidualnym określonym przypadku zachodzą wspomniane względy, pozostawiona została uznaniu organów. Przepis ten nie pozostawia jednak organom pełnej dowolności. Organ I instancji powinien udowodnić, iż w konkretnym przypadku nie zaszyły szczególnie uzasadnione okoliczności dotyczące sytuacji dochodowej i rodzinnej. Umorzenie ww. świadczeń, jest wyjątkiem od reguły i nakłada na organ właściwy obowiązek zbadania, czy przedmiotowy wniosek rzeczywiście dotyczy przypadku szczególnie uzasadnionego. Powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazało, że zasadą jest egzekwowanie należności, natomiast ich umorzenie może nastąpić wyjątkowo tylko w sytuacjach szczególnych. Również brak stałych dochodów i związana z tym trudna sytuacja materialna, nie stanowi szczególnej okoliczności. Wydając decyzję o charakterze uznaniowym organ jest związany nie tylko przepisem, ale i celem ustanowionego przepisu oraz normami etycznymi. Uznanie administracyjne nie pozwala zatem organowi na dowolność w załatwieniu sprawy, ale jednocześnie nie nakazuje mu spełnienia każdego żądania obywatela. Za szczególnie uzasadnione uznaje się sytuacje zupełnie wyjątkowe. Organ odwoławczy zaakcentował, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w przypadku decyzji uznaniowych organ administracyjny zobowiązany jest wyważyć słuszny interes obywatela i interes społeczny. O istnieniu ważnego interesu strony nie decyduje jej subiektywne przekonanie, lecz obiektywne kryteria, zgodne z powszechnie aprobowaną hierarchią wartości. Natomiast przez interes społeczny (publiczny) rozumie się dyrektywę postępowania nakazującą mieć na uwadze respektowanie wartości wspólnych dla całego społeczeństwa, takich jak sprawiedliwość, bezpieczeństwo, zaufanie obywateli do organów władzy, sprawność działania aparatu państwowego, korektę błędnych decyzji itd. Interes społeczny wymaga przede wszystkim, aby dokonując redystrybucji środków publicznych organy właściwe w sprawach przedmiotowych świadczeń nie dochodziły ich zwrotu jedynie w wyjątkowych przypadkach. Niedomaganie się od strony zwrotu kwoty wskazanych świadczeń, naruszałoby w sposób rażący nie tylko interes fiskalny Państwa, ale i wartości

wspólne dla całego społeczeństwa, takie jak sprawiedliwość społeczna i zaufanie obywateli do organów władzy. Społeczeństwo i jego obywatele muszą żyć w przekonaniu, że organy Państwa dbają o to, aby pieniądze publiczne były wykorzystywane w sposób zgodny z ich przeznaczeniem, a umorzenie wypłaconych świadczeń dotyczyło jedynie osób znajdujących się w zupełnie wyjątkowej sytuacji, których twierdzenia nie wzbudzają jakichkolwiek wątpliwości co do ich zgodności z prawdą i które wykorzystują wszystkie swoje możliwości i uprawnienia do poprawy sytuacji finansowej swojej rodziny. W przeciwnym wypadku należałoby uznać, że instytucje odpowiedzialne nie wykonują swoich ustawowych obowiązków i marnotrawią środki publiczne, co oczywiście naruszałoby rażąco interes społeczny. Zdaniem Kolegium organ I instancji zarówno w postępowaniu dowodowym, jak i w uzasadnieniu decyzji wykazał, że w przypadku strony nie zaszły szczególnie uzasadnione okoliczności uzasadniające umorzenie świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej. Kolegium stwierdziło, iż odmawiając umorzenia ww. świadczeń, organ I instancji wykazał, na jakiej podstawie oparł swoje twierdzenia i w czym wyrażają się przesłanki odmowy. Strona jest osobą posiadającą do 31 marca 2015 r. stały dochód, uznaną za częściowo niezdolną do pracy i pobiera z tego tytułu rentę. Kolegium stwierdziło, iż obecna trudna sytuacja strony jest przejściowa i strona jest w stanie we własnym zakresie poprawić swą sytuację materialną. Niebagatelne znaczenie ma również to, że jest osobą o potencjalnie długim okresie aktywności zawodowej. Przy racjonalnym gospodarowaniu dochodem strona jest w stanie spłacić świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacane osobie uprawnionej, zwłaszcza gdy istnieje możliwość rozłożenia na raty kwoty ww. świadczeń, czy też odroczenia terminu płatności.

W skardze do skierowanej do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonej decyzji. Nadto wnioskował o ponowne rozpatrzenie sprawy i umorzenie całości lub części zadłużenia alimentacyjnego oraz o wycofanie roszczenia od Komornika w celu bezpośredniego spłacenia zadłużenia bez kosztów egzekucji. Zarzucił organowi wybiórcze i powierzchowne zapoznanie się z jego sprawą oraz pominięcie wielu istotnych kwestii zarówno przy wydaniu obecnej decyzji jak i zupełnie bezczynności na wcześniej składane pisma i wnioski. Podkreślił, że został uznany za osobę nieporadną, mającą problemy z samodzielnym podejmowaniem czynności, nie potrafiącą zrozumieć wielu rzeczy. Skarżący wskazał na naruszenie przepisów art. 7, art. 77 § 1 i art. 80 k.p.a. W opinii skarżącego w postępowaniu organów nie było staranności, szczególnej dbałości ani dokonania rzetelnej analizy stanu faktycznego. Skarżący podkreślił, że leczy się długotrwale, wymaga ciągłego leczenia i nadzoru innych osób. Żaden z organów nie analizował tych zagadnień, a mają one - zdaniem skarżącego-ogromne znaczenie dla oceny jego sytuacji. Skarżący podkreślił, że nigdy nie unikał płacenia alimentów, a jego problemy wynikły z długoletniej choroby. W opinii skarżącego - organy obu instancji nie rozważyły jego sytuacji rodzinnej do czego były zobowiązane w świetle dyspozycji art. 30 ust. 2 ustawy. Nie poczyniły również szczegółowych ustaleń w tym przedmiocie. Nie można zatem uznać, aby dokonana analiza i ocena były wystarczające i pozwalały na prawidłowe rozpoznanie wniosku. Takim postępowaniem organy naruszyły ciążący na nich obowiązek prowadzenia postępowania dowodowego. Skarżący podkreślił, że praca jest możliwa tylko iluzorycznie i teoretycznie głównie z powodu stanu zdrowia oraz posiadanego wykształcenia

i doświadczenia oraz bezrobocia. Organ odwoławczy podtrzymał swoje stanowisko. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach, w wyroku z dnia 17 maja 2016 r. sygn. akt IV SA/Gl 332/15 uwzględnił skargę uznając, że decyzje pozostawione uznaniu administracyjnemu wymagają szerszego uzasadnienia niż decyzje podejmowane w ramach ustawowego skrępowania, gdyż powinny wskazywać dlaczego to, a nie inne rozwiązanie zostało wybrane. Natomiast analiza akt administracyjnych sprawy doprowadziła do stwierdzenia, że uzasadnienia decyzji obu instancji nie spełniają wymogów zawartych w art. 107 § 3 k.p.a., gdyż organy te nie dokonały pełnej i wszechstronnej oceny sytuacji dochodowej i rodzinnej zobowiązanego. W szczególności organy nie rozważyły, czy odmowa umorzenia wyżej wymienionych należności nie doprowadzi do nieodwracalnych strat dla wnioskodawcy i biorąc pod uwagę konkretną bardzo trudną sytuację skarżącego, nie spowoduje zagrożenia dla możliwości jego dalszej egzystencji, albo uniemożliwi mu zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych, w tym także wynikających z potrzeby zapewnienia pożywienia, odzieży i obuwia. Jak wynika bowiem z ustaleń organu I instancji jedynym dochodem skarżącego była renta w wysokości 648,13 zł, której wysokość po potrąceniach alimentacyjnych faktycznie wynosi 324,07 zł. W aktach sprawy brak jest wywiadu środowiskowego pozwalającego na dokonanie oceny, czy miesięczne wydatki ponoszone przez skarżącego przewyższają, czy też nie osiągany dochód. Nie ustalono też, czy skarżący opłaca czy też zalega z opłatami za lokal, czy też media. Nie ustalono też konkretnie jaką skarżący uzyskuje pomoc z OPS oraz czy korzysta z pomocy innych osób. Ponadto organy obydwu instancji w ogóle nie zweryfikowały kwestii, czy skarżący, tak jak podaje w odwołaniu (oraz powtarza w skardze), z uwagi na stan zdrowia, w istocie nie ma szans na podjęcie pracy. Brak jest ustaleń, czy skarżący zgłaszał się w PUP w kwestii ofert pracy dla osób niepełnosprawnych i czy są oferty pracy dla osób z takimi schorzeniami jak ma skarżący (posiada schorzenia somatyczne i psychiczne). Sąd ocenił jako arbitralne ustalenia organów co do tego, że strona we własnym zakresie jest w stanie poprawić swoją sytuację. Wskazał, że wywody organów pozostają w sferze przyszłych, ewentualnych zdarzeń, które niekoniecznie dojdą do skutku.

Sąd zalecił organom w ponownym postępowaniu szczegółowo ustalić stan faktyczny i okoliczności sprawy (w tym w zakresie starań skarżącego o podjęcie stosownego zatrudnienia) a następnie dokonać ich oceny zgodnie z przepisami kodeksu postępowania administracyjnego, w tym dogłębnie przeanalizować aktualną sytuację dochodową i rodzinną skarżącego, w szczególności ustalić czy rzeczywiście w przyszłości skarżący znajdzie zatrudnienie. Dotychczasowa argumentacja organów, zdaniem Sądu, zasadzała się na zdarzeniach potencjalnych, przyszłych. Organy nie ustosunkowały się do bieżącej aktualnej sytuacji dochodowej i rodzinnej strony, a przecież to właśnie winny były poczynić, mając do dyspozycji zgromadzony materiał dowodowy. Powołując się na pogląd judykatury stwierdził, że "ustalenie, czy istnieją przesłanki umorzenia w całości lub w części należności z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego łącznie z odsetkami powinno być dokonywane na podstawie danych odzwierciedlających bieżącą sytuację dłużnika, tj. stan istniejący bezpośrednio przed wydaniem decyzji w przedmiocie umorzenia należności".

W ponownym postępowaniu przeprowadzono wywiad środowiskowy, wystosowano zapytanie do Powiatowego Urzędu Pracy, dokonano ustaleń w zakresie aktualnego stanu

zdrowia strony i jej rodziny, a po uzupełnieniu materiału dowodowego, w dniu (...) r., organ wydał decyzję (nr (...)) odmawiającą umorzenia stronie obowiązku zwrotu należności wypłaconych osobie uprawnionej z tytułu świadczeń alimentacyjnych. Strona prowadzi bowiem wspólne gospodarstwo z jej ojcem. Dochód rodziny to renta strony w wysokości 592,84 zł i emerytura ojca strony w wysokości 1 440,32 zł oraz dodatek pielęgnacyjny w wysokości 208, 67 zł. Łączny dochód na osobę w rodzinie stanowi zatem 1 120,91 zł. Zauważono, że strona korzysta z pomocy społecznej uzyskując w latach 2011 - 2016 wsparcie w wysokości ponad 5 tysięcy złotych. Rodzina zamieszkuje w domu będącym własnością siostry strony i ponosi jedynie opłaty związane z utrzymywaniem domu. Pokrywane są one na bieżąco. Organ stwierdził, że strona jest tylko częściowo niezdolna do pracy, a w PUP są oferty dla osób niepełnosprawnych. Jest zatem możliwości podjęcia pracy stosownej do stanu zdrowia. Ojciec strony może natomiast skorzystać z usług opiekuńczych w czasie nieobecności syna w domu. Pozwoli to na podniesienie dochodów rodziny.

Wskutek odwołania strony Samorządowe Kolegium Odwoławcze rozpatrzyło sprawę i uchyliło zaskarżoną decyzję organu I instancji (decyzja nr (...) z dnia (...) r.). W ocenie Kolegium organ I instancji nie wykonał obowiązków nałożonych w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 16 maja 2016 r. Brak jest bilansu budżetu domowego strony z uwzględnieniem poszczególnych wydatków, brak dogłębnej analizy następstwa odmowy umorzenia należności w aspekcie zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i możliwości egzystencji. Zdaniem Kolegium, ustalenia co do sytuacji strony nie zostały uaktualnione do jej bieżącej sytuacji, a zawierały wypowiedzi co do potencjalnych możliwości. Nie rozważono także, czy proponowane korzystanie z usług opiekuńczych czy osób trzecich, w rzeczywistości będzie zrekompensowane przez dochód uzyskany z tytułu zatrudnienia strony.

Po kolejnym przeprowadzeniu postępowania, Wójt Gminy R. wydał w dniu (...) r. nr (...) decyzję, w której podtrzymał dotychczasowo prezentowane stanowisko. Odmówił bowiem stronie umorzenia należności (określając je w podstawie decyzji "zaległościami").

W uzasadnieniu decyzji przedstawiono bilans wydatków i przychodów we wspólnym gospodarstwie domowym prowadzonym przez stronę i jego ojca. Po stronie wydatków wyliczono łączną kwotę 1065 zł. W skali miesiąca, zgodnie z przedstawionymi rachunkami i kartą informacyjną OPS - podatek w kwocie 44,33 zł, energię elektryczną - 143,02 zł, gaz - 42 zł, śmieci - 24 zł, wodę - 45,57 zł, telefon komórkowy - 50 zł, leki ok. 150 zł, zakup opału - 162,50 zł, drewno opałowe - 25 zł, remont kuchni - 125 zł, zaległe alimenty na córkę - 254,46 zł.

Wykazując przychody we wspólnym gospodarstwie strony wskazano łącznie 2095,66 zł. Na przychody te składają się renta strony w kwocie netto 592,84 zł, emerytura wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym jej ojca w wysokości 1440,32, zasiłki specjalne celowe i w naturze w przeliczeniu na miesiąc - 62,50.

Organ obliczył, że w budżecie strony suma miesięcznych środków finansowych, po potrąceniu wydatków na osobę wynosi 514,89 zł.

Dokonano również sprawdzenia ofert pracy dla osób z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności na rynku. Stwierdzono, że PUP w S. dysponował takimi ofertami.

Przechodząc do ustaleń w zakresie stanu zdrowia strony wskazano, że w dniu (...) r. B.P.

zaliczony został do stopnia umiarkowanego jako niezdolny do pracy, a orzeczony stopień ma charakter czasowy do dnia 30 września 2019 r. Wcześniejsze orzeczenia określały stronę jako trwale częściowo niezdolną do pracy (do dnia 31 marca 2015 r.). Podsumowując dokonane ustalenia organ wskazał, że sytuacja dochodowa gospodarstwa strony uległa niewielkiej zmianie w zakresie utraty dochodów dodatkowych uzyskiwanych w 2011 r. z tytułu pracy dorywczej wykonywanej przez ojca strony, jak też samej strony (umowy zlecenia, praca za granicą, praca dorywcza). Dochody te jednak, zdaniem organu, nie miały wpływu na wielkość spłacanych zaległości. Organ uznał, że można zakładać zwiększenie wydatków ze względu na stan zdrowia członków gospodarstwa domowego, który uległ pogorszeniu.

Mając to na względzie uznano, że chociaż sytuacja strony jest trudna, nie uzasadnia umorzenia ciążyących na niej należności, a odmowa ich umorzenia w żaden sposób nie spowoduje zagrożenia dalszej egzystencji. Będzie także nadal możliwe zaspokajanie podstawowych potrzeb bytowych w gospodarstwie domowym strony.

W odwołaniu B.P. wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i umorzenie mu należności do zwrotu. Zarzucił organowi podważanie kompetencji organów ZUS w zakresie orzekania o stanie zdrowia i przypisywanie odwołującemu, wbrew orzeczeniom wydanym przez właściwe organy, zdolności do pracy. Zarzucił nieuwzględnienie stanowiska zaprezentowanego w wyroku Sądu Okręgowego w O., w którym uznano, że w sytuacji odwołującego zachodzą szczególne przesłanki umożliwiające umorzenie zadłużeń alimentacyjnych.

Odwołujący zakwestionował wysokość zadłużenia, jaka została przyjęta w sprawie zakończonej zaskarżoną decyzją. Jego zdaniem zadłużenie to jest wyższe, gdyż obejmuje okres od 2011 r. Organ przyjął nadto błędne daty wniosków, w których odwołujący zwracał się o umorzenie jego zadłużenia. Błędnie także, według odwołującego, określił datę przyznania mu renty.

Zdaniem odwołującego, organ nie wykonał w pełni wytycznych zawartych w wyroku WSA w Gliwicach z dnia 16 maja 2016 r. i nie odniósł się do większości okoliczności podnoszonych przez odwołującego w szeregu pism kierowanych do organów.

W odwołaniu przedstawiono własny bilans wydatków i dochodów. Odwołujący, jako dochody, uwzględnił wyłącznie swoją rentę. W wydatkach natomiast ujął 1/2 wszystkich wydatków przedstawionych przez organ w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Z jego obliczenia wynikała nadwyżka wydatków nad przychodami (w wysokości 68 zł). Podniósł nadto, że jego ojciec pilnie wymaga rehabilitacji, a może być ona przeprowadzona jedynie odpłatnie, bowiem w grę nie wchodzi pobyt w sanatorium.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Katowicach, decyzją z dnia (...) r. nr (...), działając na podstawie art. 138 § 1 pkt 1 k.p.a. utrzymało w mocy zaskarżone rozstrzygnięcie organu I instancji.

W uzasadnieniu przytoczono dotychczasowy przebieg postępowania, w tym stanowisko Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 16 maja 2016 r. Przywołano także motywy uzasadnienia pierwszej z wydanych po tym wyroku decyzji organu I instancji i decyzji kasacyjnej wydanej przez Kolegium w dniu (...) r. Następnie przedstawiono szczegółowo stan faktyczny ustalony w postępowaniu poprzedzającym zaskarżoną decyzję.

Kolegium podzieliło stanowisko zaprezentowane w zaskarżonej decyzji, co do wysokości środków finansowych pozostających w dyspozycji strony i jej ojca, po pokryciu wszystkich niezbędnych wydatków ich gospodarstwa domowego, a więc kwoty 514,89 zł. W tym ujęte zostały zasiłki celowe i w naturze w łącznej miesięcznej wysokości 62,50 zł. Służyć ma ona na zaspokojenie wydatków na żywność, środki czystości. Zaznaczono jednak, że odwołujący i jego ojciec mogą liczyć na pomoc rzeczową, w postaci żywności i ubrań, świadczonej przez siostrę strony.

Kolegium wskazało, że ustalenia organu I instancji pozwalają stwierdzić, iż odwołujący zamieszkuje w domu siostry i nie płaci z tego tytułu czynszu, a jedynie opłaty za media. Jego ojciec wymaga pomocy osób trzecich jednak nie korzysta z usług opiekuńczych. Odwołujący został zaliczony do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności do dnia 30 września 2019 r., a orzeczenie to zostało uchylone w części zaleceń w zakresie możliwości odpowiedniego zatrudnienia. WZON, w miejsce zaleceń odpowiedniego zatrudnienia, orzekł o niezdolności do pracy, gdyż stan zdrowia badanego uniemożliwia podjęcie pracy zarobkowej. Według organu istnieje możliwość poprawy stanu zdrowia i funkcjonowania.

Podsumowując dokonane ustalenia Kolegium wskazało, że sytuacja rodzinna i dochodowa odwołującego jest trudna jednak nie wyjątkowa na tyle by stawiać go w sytuacji uprzywilejowanej w stosunku do innych dłużników alimentacyjnych. Umorzenie należności powoduje przerzucenie na wszystkich podatników kosztów utrzymania dziecka dłużnika, a raz umorzona należność nie może być już ponownie dochodzona. Cytując fragment uzasadnienia wyroku WSA w Gliwicach organ podniósł, że ustawodawca przewidział trzy rozwiązania dla dłużnika alimentacyjnego, które winny przyczyniać się do poprawy jego sytuacji. Dłużnik ten może więc, wystąpić o odroczenie spłaty występującego zadłużenia, o rozłożenie na raty, a w ostateczności o umorzenie występującego zadłużenia. Zamieszczenie w przywołanym przepisie wymienionych możliwości poprawy sytuacji dłużnika alimentacyjnego równoznaczne jest z tym, że stosowane one winny być w określony sposób, a mianowicie począwszy od środka wywołującego najmniejszy skutek aż po środek wywołujący skutek największy. Z tego też powodu dłużnik alimentacyjny ma do wykorzystania w pierwszej kolejności przysługującą mu możliwość odroczenia terminu spłaty występującego zadłużenia lub rozłożyć tę spłatę na raty, a dopiero w ostateczności uzasadnione jest wystąpienie o umorzenie występującej należności.

Kolegium uznało, że nie jest wykluczone, że w przyszłości sytuacja odwołującego ulegnie poprawie. Orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydane zostało do dnia 30 września 2019 r. Jeżeli po tym okresie nie będzie możliwa spłata zadłużenia strona może ponownie domagać się umorzenia jej obowiązku.

Zwrócono odwołującemu uwagę, że przysługuje mu prawo wystąpienia o rozłożenie należności na raty, względnie odroczenia terminu płatności.

W skardze skierowanej do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach B.P. wniósł o zamianę zaskarżonej decyzji i umorzenie całości jego zadłużenia alimentacyjnego. Zdaniem skarżącego organ wyciągnął niepoprawne wnioski i dokonał złej oceny co wielu faktów. Skarżący nie może bowiem zarejestrować się w urzędzie pracy, gdyż jest całkowicie niezdolny do podjęcia zatrudnienia. Jest rencistą. Cierpi na (...). Bilans przedstawiony przez organ nie jest prawidłowy, gdyż faktycznie otrzymywana przez skarżącego renta wynosi

wyłącznie 338,38 zł. Wliczając do wydatków ze wspólnego gospodarstwa domowego należności alimentacyjne, zdaniem skarżącego, organ zmusza do uczestnictwa w ich spłacie schorowanego człowieka, niezdolnego do samodzielnej egzystencji, jakim jest ojciec skarżącego. Ponadto, wbrew ustaleniom organu, doraźna pomoc z OPS nie pokrywa wszystkich niezbędnych wydatków koniecznych do normalnego utrzymania się.

Skarżący przywołał stanowisko zaprezentowane w wyroku WSA sygn. akt IV SA/GI 743/14, w którym wskazuje się na bezzasadność przeznaczania środków z pomocy społecznej na spłatę zadłużeń alimentacyjnych i stwierdził, że organ nie respektuje tego poglądu. Zmusza w ten sposób obywateli do wydawania większej ilości pieniędzy na spłatę zobowiązań alimentacyjnych skarżącego.

Zdaniem skarżącego organ nie uwzględnił w zaskarżonej decyzji nowych okoliczności podnoszonych w odwołaniu, a to faktu braku możliwości korzystania z pomocy sąsiedzkiej przez rodzinę skarżącego. Nie wziął także pod uwagę stanowiska zaprezentowanego w wyroku Sądu Okręgowego w O., w którym uznano, że sytuacja skarżącego odpowiada szczególnej sytuacji pozwalającej na umorzenie jego należności alimentacyjnych.

W odpowiedzi na skargę, wnoszą o jej oddalenie Samorządowe Kolegium Odwoławcze podtrzymało swoje dotychczasowo prezentowane stanowisko.

Uzasadnienie prawne

Wojewódzki Sąd Administracyjny zważył, co następuje.

Przystępując do kontroli legalności zaskarżonej decyzji przeprowadzonej stosownie treści art. 1 § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2188.) na wstępie wskazać trzeba, że rozstrzygnięcia wydane w sprawie prowadzonej przed organami w przedmiocie odmowy umorzenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego były już raz poddane kontroli przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach. Stosownie zatem do regulacji zawartej w art. 153 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1369 z późn. zm.) dalej p.p.s.a., ocena prawna oraz wskazania co do dalszego postępowania przedstawione w uzasadnieniu wydanego poprzednio wyroku, determinuje zarówno rozstrzygnięcie administracyjne jak i kolejny wyrok sądu w tej sprawie. W przypadku, gdy sprawa ponownie trafia do organu administracyjnego - po uchyleniu decyzji tego organu przez sąd - organ ten związany jest oceną prawną wyrażoną przez ten sąd. Oznacza to, że organ nie może swobodnie - według własnego uznania - kształtować sytuacji prawnej stron postępowania. Także Sąd rozpoznający obecnie sprawę, nie może formułować nowych ocen prawnych - sprzecznych z wyrażonym wcześniej poglądem w prawomocnym wyroku z dnia 16 maja 2016 r. sygn. akt IV SA/GI 332/15, a zobowiązany jest do podporządkowania się wyrażonym tam poglądom w pełnym zakresie oraz do konsekwentnego reagowania poprzez treść nowego wyroku.

Wytyczne przedstawione w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 16 maja 2016 r. sygn. akt IV SA/GI 332/15 były precyzyjne i jednoznaczne. Sąd stwierdził, że w aktach sprawy brak jest wywiadu środowiskowego pozwalającego na dokonanie oceny, czy miesięczne wydatki ponoszone przez skarżącego przewyższają, czy też nie osiągany dochód. Nie ustalono też, czy skarżący opłaca czy też zalega z opłatami za lokal, czy też media. Nie ustalono też konkretnie jaką skarżący uzyskuje pomoc z OPS oraz

czy korzysta z pomocy innych osób. Organy obydwu instancji w ogóle nie zweryfikowały kwestii, czy skarżący, z uwagi na stan zdrowia, w istocie nie ma szans na podjęcie pracy. Brak jest ustaleń, czy skarżący zgłaszał się w PUP w kwestii ofert pracy dla osób niepełnosprawnych i czy są oferty pracy dla osób z takimi schorzeniami jak ma skarżący (posiada schorzenia somatyczne i psychiczne). Sąd ocenił jako arbitralne ustalenia organów co do tego, że strona w własnym zakresie jest w stanie poprawić swoją sytuację. Wskazał, że wywody organów pozostają w sferze przyszłych, ewentualnych zdarzeń, które niekoniecznie dojdą do skutku. Z tych przyczyn Sąd zalecił organom w ponownym postępowaniu szczegółowo ustalić stan faktyczny i okoliczności sprawy (w tym, w zakresie starań skarżącego o podjęcie stosownego zatrudnienia), a następnie dokonać ich oceny zgodnie z przepisami kodeksu postępowania administracyjnego, w tym dogłębnie przeanalizować aktualną sytuację dochodową i rodzinną skarżącego, w szczególności ustalić czy rzeczywiście w przyszłości skarżący znajdzie zatrudnienie. Dotychczasowa argumentacja organów, zdaniem Sądu, zasadzała się na zdarzeniach potencjalnych, przyszłych.

Przechodząc do kontroli zaskarżonych decyzji pod kątem wypełnienia zaleceń i wskazań zawartych w wyroku tut. Sądu z dnia 16 maja 2016 r. należy stwierdzić, że wykonane one zostały w pełnym zakresie. Organ przeprowadził wywiad środowiskowy i na jego podstawie ustalił wydatki i dochody ponoszone przez skarżącego i jego ojca, z którym pozostaje skarżący we wspólnym gospodarstwie. Organ ustalił, że dochody osiąmane we wspólnym gospodarstwie przewyższają wydatki ponoszone przez członków tego gospodarstwa. Ustalono, że skarżący uzyskuje pomoc z OPS w skali miesięcznej w wysokości 62 zł i korzysta z pomocy rzeczowej ze strony siostry zamieszkującej w P. Organ odwoławczy ustalił, że na mocy orzeczenia WZON z dnia (...) r. skarżący jest całkowicie niezdolny do podjęcia pracy do 30 września 2019 r. Ustalono, że nie zgłaszał się on jako poszukujący pracy w PUP. W toku postępowania uzyskano też informację o trzech ofertach pracy dla osób niepełnosprawnych (sprzątaczk (ka), sprzedawca - kasjer z rocznym doświadczeniem w zawodzie, strażnik z doświadczeniem w ochronie) jednak bez wyszczególnienia jaki stopień niepełnosprawności lub schorzenie jest dopuszczalne u poszukiwanego pracownika. Wykonując zalecenie Sądu i ustalając czy rzeczywiście w przyszłości skarżący znajdzie zatrudnienie, organ odwoławczy dokonał tego na podstawie treści orzeczenia ZUS o niepełnosprawności skarżącego. Stwierdził, że orzeczenie to wydane jest na czas do 30 września 2019 r. Nie jest zatem wykluczone, że po tym okresie skarżący będzie miał możliwość spłacenia zadłużenia.

Organy ustosunkowały się zatem do bieżącej aktualnej sytuacji dochodowej i rodzinnej strony. Dokonały też innych wymaganych ustaleń. Stan faktyczny sprawy nie budzi zatem wątpliwości, a także pozwala na podjęcie rozstrzygnięcia. W tym miejscu zaznaczyć należy, że w wyroku z dnia 16 maja 2016 r. Sąd nie zajął jednoznacznego stanowiska w kwestii możliwości spłaty zadłużenia przez skarżącego. Sąd pozostawił również organom administracji ocenę, czy sytuacja finansowa, rodzinna i stan zdrowia skarżącego dają pozytywne rokowania co do możliwości spłaty zadłużenia w przyszłości. Rolą obecnie kontrolującego sprawę Sądu jest zatem ocenić, czy wnioski jakie zostały wyciągnięte przez organ z ustalonych faktów mieszczą się w granicach władzy dyskrecyjnej przyznanej organom w sprawach rozpatrywanych na podstawie art. 30 ust. 2 ustawy z dnia 7 września

2007 r., o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 169 z późn. zm.) czy też przekraczają jednak tę granicę dowolności jaką daje organom uznanie administracyjne.

Przepis art. 30 ust. 2 ww. ustawy, przy rozstrzyganiu wniosku o umorzenie należności, obliguje organ do uwzględnienia sytuacji dochodowej i rodzinnej. Ustalenia w tym zakresie powinny być dokonywane na podstawie bieżących danych odzwierciedlających aktualną dla rozpatrywania sprawy sytuację dłużnika. Ogólne przewidywania organu zarówno co do stanu zdrowia strony, jak i jego możliwości zarobkowania po upływie okresu ustalonego w orzeczeniach, nie mogą bowiem stanowić podstawy do orzekania w zakresie umorzenia należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wraz z odsetkami (por. wyrok NSA z dnia 30 czerwca 2011 r., I OSK 371/11, CBOSA).

Jak wynika z uzasadnienia kontrolowanej decyzji, ustalenia organu dotyczące sytuacji finansowej skarżącego, wskazują na bezsporny brak bieżącej możliwości wykonania obowiązku spłaty. Obliczony przez organ dochód, jaki przypisany został skarżącemu w związku z prowadzeniem wspólnego gospodarstwa z jego ojcem, zawiera w sobie znaczącą część dochodu tego niepełnosprawnego ojca, w tym zasiłek pielęgnacyjny. Ciężar spłaty zadłużenia ponosiłby zatem w gruncie rzeczy nie skarżący lecz członek jego rodziny co jest nie do zaakceptowania. Nie do zaakceptowania jest także, by przy obliczaniu dochodu w celu ustalenia, czy jego wysokość zezwala na spłatę należności, doliczane były kwoty pochodzące z pomocy społecznej. Uzyskiwanie wsparcia z pomocy społecznej nie może mieć wpływu na możliwość spłaty zadłużenia. Nie taki jest cel tej instytucji. Sąd podziela stanowisko zaprezentowane w wyroku WSA w Gliwicach z dnia 8 kwietnia 2015 r. (sygn. akt IV SA/Gl 743/14 publ. CBOSA) co do tego, że taka forma likwidacji zadłużenia z przyznanych zasiłków byłaby pozorna, skoro pieniądze na spłatę pochodziłyby w rzeczywistości z budżetu państwa.

Ponad powyższe, zdaniem Sądu, organy obu instancji nie wskazały na jakiegokolwiek realne przesłanki pozwalające twierdzić, że po dacie 30 września 2019 r. istnieją szanse znalezienia przez skarżącego zatrudnienia na lokalnym rynku pracy. Nie wskazały nadto żadnej realnej przesłanki, która wskazywałaby na to, że jego stan zdrowia poprawi się. Zatem twierdzenie, że po 30 września 2019 r. nie jest wykluczone dokonanie spłaty zadłużenia przez skarżącego, jest twierdzeniem opartym wyłącznie o hipotezy i w istocie nieadekwatnym do dokonanych w sprawie ustaleń. Pominięto bowiem całkowicie w tej ocenie treść uzasadnienia orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia (...) r. nr akt (...). W uzasadnieniu tym stwierdza się u skarżącego "istotną dysfunkcję organizmu w przebiegu choroby o charakterze przewlekłym, znaczny stopień naruszenia sprawności organizmu ograniczający zdolność do pracy na trwale, a stan zdrowia nie rokuje poprawy. Przekwalifikowanie zawodowe, rehabilitacja ZUS i świadczenia rehabilitacyjne nie mają uzasadnienia". Tak sformułowane rozpoznanie nie zostało w żadnym stopniu zmienione orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności z dnia (...) r., gdzie stwierdza się całkowity brak zdolności do podjęcia pracy u skarżącego.

Stwierdzenie, że "wiedza medyczna nie wyklucza istnienia możliwości poprawy zdrowia lub funkcjonowania", jakie wynikają z uwag lekarza orzecznika, nie mogą znaleźć przeniesienia na grunt kontrolowanej sprawy. Nie wynika z nich, czy nastąpi to w rzeczywistości i kiedy, czy w stopniu pozwalającym na podjęcie pracy przez chorego, a nawet jeżeli tak, to czy

uzyska on jakąkolwiek pracę.

Mając na względzie wysokość uzyskiwanego przez skarżącego dochodu z tytułu pobieranej renty i wyłącznie hipotetyczne założenia poprawy tego stanu rzeczy, organ rozpatrzył sprawę na nie popartych o realia sprawy, mało prawdopodobnym założeniu. Natomiast, jak zauważa się powyżej, na podstawie art. 30 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nie jest dopuszczalne dokonywanie ocen na podstawie hipotez i domniemywanych zmian sytuacji materialnej i zdrowotnej dłużnika.

Decyzja uznaniowa może być przez sąd uchylona w wypadkach stwierdzenia, iż została wydana z takim naruszeniem przepisów prawa o postępowaniu lub prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy. O tego rodzaju naruszeniach można mówić, gdyby organ pozostawił poza swoimi rozważaniami argumenty podnoszone przez stronę, pominął istotny dla rozstrzygnięcia materiał dowodowy lub dokonał jego oceny wbrew zasadom logiki lub doświadczenia życiowego. W celu wydania prawidłowego orzeczenia w sytuacji uznania administracyjnego organ administracyjny obowiązany jest szczegółowo zbadać stan faktyczny, ocenić zgromadzony materiał oraz stanowisko strony, a następnie przedstawić tok rozumowania w uzasadnieniu podjętych rozstrzygnięć. Wydanie decyzji o umorzeniu należności alimentacyjnych musi być więc poprzedzone wyjaśnieniem rzeczywistej sytuacji strony w aspektach sytuacji dochodowej i rodzinnej, a uzasadnienie decyzji zawierać ocenę tej sytuacji.

Zdaniem Sądu materiał dowodowy znajdujący się w aktach sprawy nie daje podstaw do stwierdzenia, że po stronie skarżącego występują realne możliwości wykonania nałożonego na niego obowiązku na dzień obecny i w niedalekiej przyszłości. W okolicznościach sprawy Sąd uznał, że organy przekroczyły granice uznania administracyjnego orzekając o odmowie umorzenia skarżącemu należności alimentacyjnych. Miało zatem miejsce naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, co skutkuje koniecznością uchylenia kontrolowanej decyzji.

Ponownie rozpoznając wniosek o umorzenie skarżącemu należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego organ przeanalizuje jego aktualną sytuację zdrowotną, dochodową i rodzinną w celu ustalenia, czy realnie pozwala ona skarżącemu na uregulowanie zadłużenia względnie czy w bieżącym, ustalonym przez organ stanie faktycznym, zachodzi możliwość odstąpienia od zasady obowiązkowej spłaty długów wobec Państwa. W zależności od poczynionych ustaleń, stosując się do oceny wyrażonej w uzasadnieniu niniejszego wyroku, organ wyda decyzję w przedmiocie umorzenia należności.

W tym stanie rzeczy orzeczono na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. c p.p.s.a. jak w sentencji.